

Aarhus Teater
Studio

Edward Bond **Frelst**

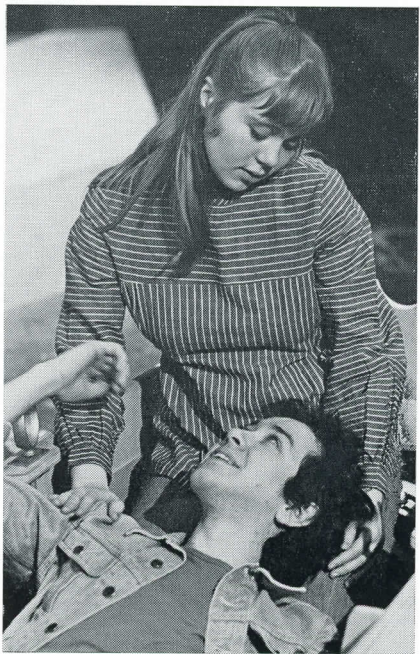

Fra forfatterens bemærkninger til FRELST

'Frelst' er næsten uansvarligt optimistisk. Hovedpersonen, Len, er af naturen god, på trods af opvækst og miljø, og han bliver ved med at være god uanset det pres, han udsættes for spillet igennem. Men han er ikke godheden selv eller god på en letkøbt måde, for så ville hans godhed være meningsløs, i det mindste for ham selv. Hans fejl åbenbares delvis gennem hans dobbeltsidige holdning til babyens død og hans sygelige optagethed af det sidenhen.

Det er rigtigt, at Len ikke ved, hvad han vil foretage sig, da spillet slutter, men det har han aldrig vidst. På den anden side har han skabt mulighed for et venskab med faderen, og han har trods forhånelser ikke mistet sit gå-på-mod (han reparerer stolen).

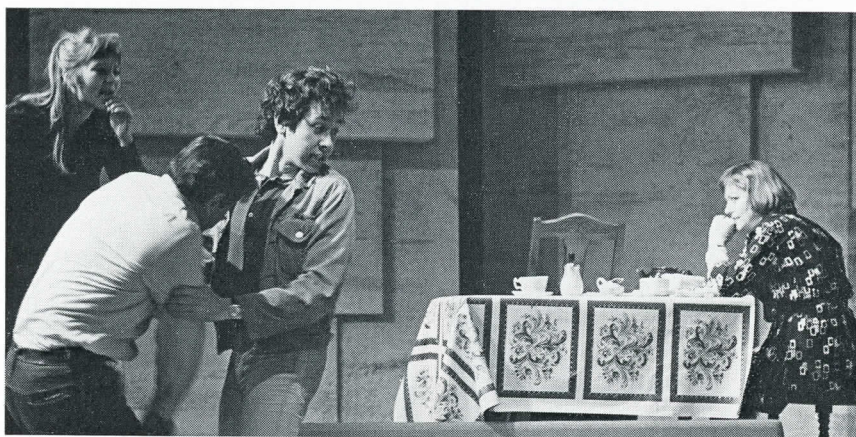
Skuespillet slutter med et tavst dødvande i fællesskabet, men hvis tilskueren tror, denne slutning er pessimistisk, er det fordi han ikke har lært at klamre sig til et halmstrå. Og halmstrået er netop det eneste realistiske. Alternativet er, bortset fra at svælge i pessimisme, en naiv optimisme baseret på såvel overfladiske følelser som overfladisk iagttagelsesevne. At vende den anden kind til er ofte tegn på ikke at ville se kendsgerningerne i øjnene – men det er bare ikke tilfældet med Len. Han omgås mennesker som de er, når de har det værst og er så hjælpeløse, som de kan blive (det er indeholdt i slutscenen), og han vender sig ikke bort fra dem. Jeg kan ikke forestille mig en mere stædig, ufravigelig eller ærlig optimisme end hans.

Edward Bond – aftenens dramatiker – er født i London i 1934. Bond begyndte at skrive, da han kom med i en gruppe, kaldet »Writers Group« under ledelse af den nu afdøde teatermand George Devine på Royal Court Theatre. Andre medlemmer var bl. a. Arnold Wesker, Ann Jellicoe og John Arden. Bonds første stykke »The Popes Wedding« (Pavens Bryllup) blev opført en søndag eftermiddag ved en eksperimentalmatine i 62 på Royal Court. Samme teater bestilte hans andet stykke »Saved« – aftenens forestilling – der opførtes første gang – ved lukkede forestillinger, da censuren havde forbudt offentlig opførelse – i november 65.

Øverst: Merete Hegner og Bendt Hildebrandt

Nederst: Merete Hegner og Flemming Sørensen

Øverst: Merete Hegner (Pam) og Flemming Sørensen (Len)

I midten: Merete Hegner, Erno Müller (Harry), Flemming Sørensen og Karen Wegener (Mary)

Nederst: Flemming Sørensen og Karen Wegener

Fra: 'Forfatterens forord' til 'Lear'

Jeg skriver om vold ligeså selvfølgelig som Jane Austen skrev om sæder og skikke. Volden former og hærger vort samfund, og holder vi ikke op med at bruge vold, har vi ikke nogen fremtid. Folk, som ikke vil have at forfatterne skriver om vold, vil forhindre dem i at beskrive os selv og vor tid. Det ville være uanstændigt ikke at skrive om vold.

Mange dyr er istand til voldelig adfærd, men hos de ikke-menneskelige arter bliver volden holdt under kontrol, således at den ikke truer artens beståen. Hvorfor er da vor arts overlevelse truet af sin egen voldsudøvelse? . . .

Der er skrevet en masse om dette problem, og det er ikke min opgave at gentage det fremlagte materiale; men det viser efter min mening ganske klart, at under normale omgivelser og omstændigheder er medlemmer af samme art ikke farlige for hinanden, mens de, når de anbringes under ugunstige vilkår og tvinges til at opføre sig unaturligt, udvikler en negativ væremåde. Dette forhold er iagttaget i zoologiske haver og laboratorier. Dyrene bliver da destruktive, neurotiske, og de bliver dårlige forældre. De begynder at opføre sig ligesom os.

Dette er alt, hvad der bør siges om vores 'medfødte' aggression eller vores 'oprindelige' synd, som den først blev kaldt. Der er ikke ført noget bevis for et aggressions-behov, sådan som der er ved behov for sex og mad. Vi reagerer aggressivt, når vi systematisk berøves opfyldelsen af vores fysiske og følelsesmæssige behov, eller når vi bliver truet med en sådan berøvelse; og når vi ustandselig oplever uopfyldte behov og trues på eksistensen – sådan som mennesker bliver det idag – så lever vi i en permanent tilstand af aggression. . . . Mennesket bliver nervøst og anspændt, og det begynder at se trusler overalt. Denne tilstand gør det krigerisk og provokerende; det bliver en trussel for andre mennesker, og således forværres dets situation med stor hast.

Det er disse kendsgerninger, der berettiger til konklusionen: aggressioner er en mulighed, men ingen nødvendighed. Kendsgerningerne bliver ofte fortolket mere pessimistisk, men det er en anden sag. . . .

Hvorfor opfører vi os da værre over for

hinanden end andre skabninger gør? Vi lever på en måde, vi ikke er beregnet til, og følgelig kommer vores daglige tilværelse i konflikt med vores naturlige funktioner, og denne konflikt fremkalder vores naturlige svar på trusler: aggression. . . .

Fra et interview med Bond

– Et skuespil har ingen selvgældig eksistens. Det må ses i relation til vores faktiske viden om menneskets natur eller til et samfunds vedtagne politiske struktur. På den måde er man altid del i en bevægelse, og hvad jeg håber sker i 'Frelst' er, at et publikum bedre indser beskaffenheden af dets samfund, ser hvori samfundets problemer består, og følgelig indser hvilken form for løsninger, der er behov for. Hvis man tror, at menneskene er onde fra fødslen, så vil det eneste fornuftige være at sige: gas dem. . . . Jeg kan ikke få mig selv til at tro på menneskets medfødte ondskab overhovedet. . . .

– Hvis man truer et dyr, bliver det aggressivt. Hvis man spærrer et dyr inde, så det ikke kan opføre sig normalt, så det altid føler sig truet af tingene omkring sig, bliver det voldsomt. Og hvis man truer mennesker hele tiden, bliver de voldsomme. Intet dyr kan for eksempel tale at blive udsat for for megen støj, fordi støj betyder fare. Vi har den samme refleks – vi kan ikke lide støj. Vi lever på toppen af motorveje. Biologisk set kan vi altså ikke fungere. Der er atomvåben i luften hele tiden. Mennesket af i dag er altid i en tilstand af nervøsitet, af frygt og rædsel, og derfor er det aggressivt. Der til kommer så, at den form for politisk fællesskab, vi praktiserer, er baseret på at udnytte denne aggression. Samfundet har intet som helst at gøre med naturen, hvor aggressionerne fungerer som forsvar. Et konkurrence-samfund må udslette sig selv. Der er intet alternativ, fordi det netop har hele voldens dialektik indbygget – jeg truer dig, du truer mig, og til slut må du gøre alvor af dine trusler, ellers kan man ikke fæste lid til dem.

– Det hænger sammen med, at aggression medfører frygt, og da frygt igen fører til mere vold, bliver denne proces selvforstærkende. – Derfor er det jeg siger, at hvis samfundet fortsætter som nu, vil det udslette sig selv. . . .

(Oversat af Svend M. Clausen)

Frelst

Skuespil af	Edward Bond
Oversættelse	Klaus Rifbjerg
Scenografi	Jens-Anker Olsen
Instruktion	Asger Bonfils
<i>Medvirkende:</i>	
Len	Flemming Sørensen
Pam	Merete Hegner
Harry	Erno Müller
Mary	Karen Wegener
Fred	Bendt Hildebrandt
Pete	Hans Henrik Voetmann
Mike	Lennart Hansen
Colin	Ole Westh-Madsen
Barry	Hother Bøndorff
Liz	Ilse Rande

Pause efter 7. billede
Spilletid: ca. 2½ time

Instruktørassistent: Sven M. Clausen
Regi: Per Brahe – Ilse Dickers
Belysning: Niels Emil Larsen –
Osvold Yderholm
Suffli: Anette Nielsen

Scenemester: Kaj Johansen
Belysningsmester: Carl E. Andreassen
Malersal ved Jens-Anker Olsen
Skræddersal ved Hanne Gissel –
Stanley Petersen
Overregissør: Jørn Walsøe
Rekvisitør: Frode Sørensen

Lydteknik: Jens Ravn
Teaterfrisør: Else Aarup

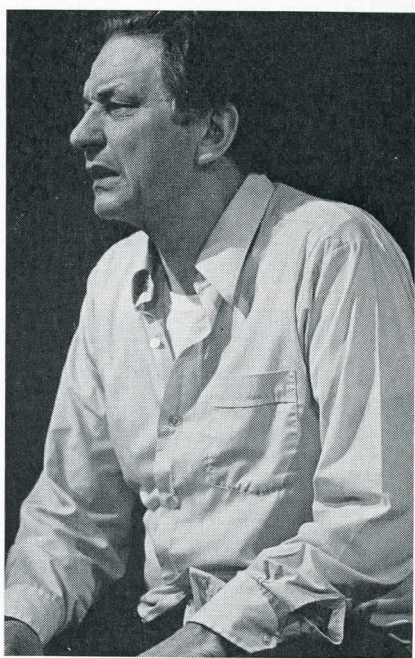
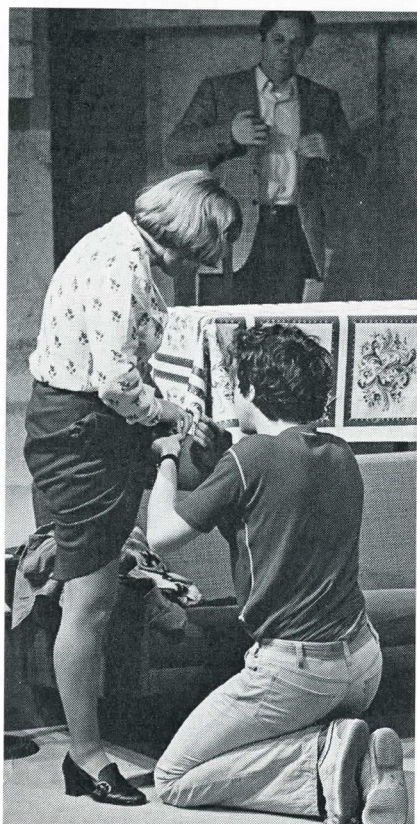
Teaterforlag: Arvid Englund

Forside og plakat: Ivan Henriksen
Prøvefoto: Rolf Linder
Programredaktion: Bent Frandsen –
Jacob Kielland

Premiere: 18. januar 1974

Aarhus Teater, Studio, sæson 1973–74
Teaterchef: Henrik Bering Liisberg

Tryk: Aarhus Stiftsbogtrykkerie A/S

Øverst: Fra venstre, Hans Henrik Voetmann, Lennart Hansen, Ilse Rande, Hother Bøndorff, Bendt Hildebrandt og Ole Westh-Madsen

Til venstre: Karen Wegener, Erno Müller og Flemming Sørensen

Ovenover: Erno Müller